

Quibus modis credendi verbum accipiatur in Sacris literis,

<https://hdl.handle.net/1874/423530>

6

Q V I B V S

MODIS CREDENDI VER-

bum accipiatur in Sacris literis,

Expositio Georgij

Vuicelij.

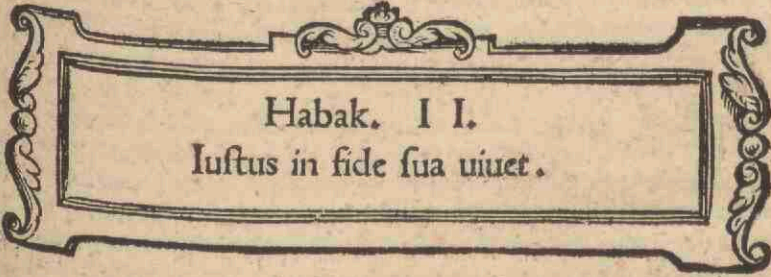
Ecclesiæ Catholicæ, Paraclesin.

Heus mea quam docta es Genitrix de Numine puram

Hanc puro serua pectore Sponsa Fidem;

Hac te donauit sublimis ab æthere Sponsus

Hæc tibi neu desit deficiatq; rogat.

Habak. I I.

Iustus in fide sua uiuet.

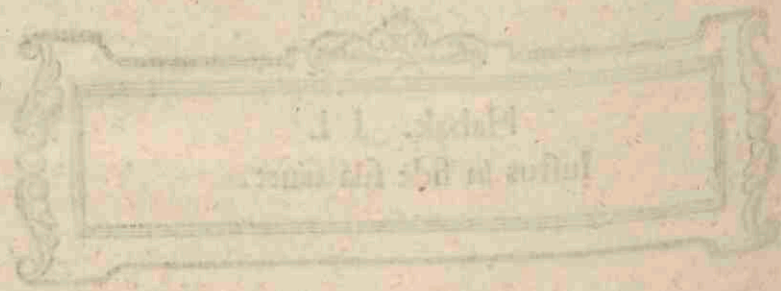
An. M. D. XXXV. Februa:

REVUE

Journal de la Société de Littérature
de la Ville de Paris

Éditeur: M. de la Harpe

Le Journal de la Société de Littérature
de la Ville de Paris est publié
chaque semaine le dimanche
à Paris chez M. de la Harpe

An. M. D. XXXV. Paris.

CANDIDIS

LECTORIBVS.

S. P.

VINQVENNIVM FERME EST, quòd Clamatorum istorum futilli atq; in frugifera concione adductus, & uiolenta pertinacia, præterea superbiſſ. immoderatiſſimisq; gloriatiõibus adactus de Fide aliquid meditari cœpi, non tam ut mihi ipſi in tot controuerſiſ hu ius æni certam ſententiam tanta de re confirmarem, quàm ut ad pugnam Theologicam arma pararem, quorum præſidio aliquando prouocatus, ex harena redirem incolu-
mis. Quicquid uero iſthuc erat, nunc è latebris erutum, recognoscere uifum eſt. Sed hoc dum facio, in manibus renaſcitur, atq; noua prorsus facie induitur libellus, ut iam primum ortus credi queat. Cæterum cur ego recognitiũ, adeoq; de integro elucubratum euulgandum exiſtitem, facit Eccleſiæ ſolicitudo, & incitat deſiderium multorum hominum, qui ſuæ pietati non nihil lucri ſpiritualis ex meis operulis accedere, & literis & ſermonibus libere fatentur. At omnium maxime incendit me ad euulgandum ſectæ tumor ac plus nimio effrenata libido, qua ſibi illa magiſterium ſumit de Fide docendi, multos eius, atq; de ea tradiderunt diuinae literæ. Huc autem iſtos ſuus impulit calor, & neſcio quo rerum ſucceſſu inebriata mens, ut Eccleſiam Catholicam, cui ſe iam olim hoſtes oſtendunt, poſtea quàm nudaſſent doctrine ueritate, ſacris deniq; ſuis, Fidei quoq; dono crudeliſſime ſpoliarent, ne quid illi reliquum fieret, quod diceret eſſe ſuum. Inde iſti non nimis diſſeriti clamores: Eccleſia à fide deſciuit, & huc reflexerunt prophetiam Pauli ad Timotheum. Nemo hætenus fidem Chriſti habuit, ibi pauculos quosdam exceperunt, ne uulguſ in ſauiam deprehenderet. Nemo fidem nouit, nemo docuit, uti nec ipſum Euangelium. Fidem hætenus proſligarunt. Fides extincta omnis fuit. Quibus clamoribus addiderunt dogmata ſui cerebri, idque magna in pietate, maiore impudentia, Nempe proprias finitiones quid ſit fides, quid ſit credere, quomodo ſcriptura fidem uſurpet, & quid efficiat & quid ſola præſtet, & quod ſit tam bona uite quàm bonorum operum impatiens &c. Neceſſe uero habuerunt noua hæc conſingere, ac conſicta uerborum bullis tumefacere apud uulguſ, Si quidem

A ij uctus &

EPISTOLA

uetus & unice bona Theologia, qua Ecclesia nunquam caruit, explōdenda erat. Profecto fidei pretextu illi audaciss. homines damnū Ecclesie dederunt, omni opinione maius. Fidei sub umbra offuscant in gentibus interq; nos magna ex parte CHRISTI gloriam, & dum apud se constituerunt, Solam fidem inducere, simul expulerunt fidem uniuersam, eam uidelicet quæ est erga Deum & quæ erga homines, relinquentes ἀδελφον quandam erga Deum & planè punicam erga homines. Vobis confido lectores fratres hæc mea donariola haud quaquam displicitura, quæ ego nullis uerbis, at ipsa sese, si quid tamen laudis promerentur, reornabunt: Et poterant eadem inimicis non omnino inutilissima uideri, ni motibus turbidis alio ferrentur. Cognoscetis Ecclesiam à Fide CHRISTI: unde Anthebristiana condemnari debeat: non desciuisse, quandoquidem nullibi in Biblijs sit fidei mentio, ubi illa non constanter Confessionem desigat. Non illa recedit à prædicatione fidei, modo prædicatio ad Christianæ fidei analogiam quadret, imò magis contra accusatores suos Ecclesia, non solum coram Anania & Felice, quemadmodum Paulus, Sed coram etiam multitudine omnium gentium intrepida festinat ad Confessionem eius quæ in ipsa est spei, dicens hæc, hodie, & cras: Credo in Deum & c. Actu. 24. Verum hoc propensior eram ad editionem, quod æmuli calumniantur, me nisi de bonis operibus nihil scribere, fidem & gratiam silentio transire. Eam uanitatē cum multa redarguunt, tum conuincet atque pudefaciet
 οὗτος ἔλεγχος.

Vale.

Q V O M O D O

V S V R P E T S C R I P T V R A F I -
dei uocabulum .

ECUNDO REGVM CA
pi. 15. Fidei mentio quidem fit, in latis
nis Biblijs, Sed hebraea graecaq; non fidem, ueri
tatem habent. Neq; enim secus accipitur ab He
braeis Emeth & graecis & λήθεια.

Quarto Reg. cap. 12. Quia in Fide ipsi agebant. Hic habet te
xtus hebraeus Emunab, Graeci uero ἐν πίσσῃ. Quo contextu palam
est, fidem eo loco non accipi pro ea, qua Deo credimus, sed qua in
ter nos ipsi fideles sumus. Quae uirtus fidelitas uulgo uocari consue
uit. Atq; ita fidem sepius, in Scripturis capi, serie sua docebimus.

Eodem libro, cap. 22. eadem uerba repetuntur, & omnino idem
sensus, nempe de fide humana. Sic enim eam appellare fidem libet,
qua homo homini credit. Hanc M. Tullius iustitiae fundamentum
non temere definit.

I. Reg. 26. Dominus retribuat unicuiq; secundum iustitiam su
am & fidem. Ipsae peristases cogunt ut fidem hoc loco de fidelitate
atq; integritate intelligere nos oporteat. Iurat David se nunquam
percussurum Saulem quantumlibet atrocem inimicum. Quod iusiur
andum fidem ueritatemq; & constantiam exegit. S. Ambrosius
praeter alios docet iustitiam & fidem hostibus etiam exhibendam.
Iustorum, inquit, corda meditantur fidem &c. lib. 1. off. cap. 29.

I. Paralip. 10. Et statuit eos David & Samuel uidens in Fide

A iij coruna

eorum Beemunatham. Si perspicias, intelliges pronomen eorum ad custodes constitutos pertinere, ob quorum fidelitatem ipsos ad id officij destinarat Dauid. Ceterum nihil est quod custodem magis deceat atq; fides, Nam fidei suae tot bona concreduntur.

Psalmo 33. Omne opus eius in fide. Linguae cetera huic consentiunt. Sentit uero Fidem, qua cognoscimus Opificem Deum per suas creaturas, testes nimirum diuinae manus.

Esai. 11. Fides cingulum renum eius. Hebraeus habet Emunah, Graecus Alethia, non pistis, ut alias uerti solet. Refertur uero hic ad Dominum fides, sicut & iustitia, Nempe ea fides, qua promissa fideliter ueraciterq; seruat. Hanc uocat Apostolus fidem Dei. Sic deo fides tribuitur Psalm, 89. & 118. Non quod fidem habeat Deus, instar hominis, sed ea uoce ueritatem talibus in locis Scriptura signat. Hanc enim cum erga nos credentes constanter exhibet, Fidem habere seu potius seruare dicitur. Vide Roma. 3.

Idem ca. 33. Erit fides in temporibus suis. Hebraeus Emunah, Graecus nihil certi hoc loco reddit, quod nimirum respondeat fonti. Nihil uero retulerit, hoc loco fidem seu ueritatem dicas. Vtrumq; n. Bonum in regno Christi regnat. Tametsi fides magis mihi aridet, propter promissiones patefacti Euangelij, quae Fide nostra praeferuntur. Breuiter, indiuisa sunt haec duo Veritas & Fides, Veritas Dei nostram exigit fidem. Nostra contra fides ueritatem Dei requirit.

Hieremia cap. 5. Videte num existat, faciens iustitiam, requiret fidem & propitiabor ei, id est, urbi.

Mox ibidem. Domine, an non oculi tui ad fidem? Vtrobique fides pro fidelitate accipitur, quam frater fratri debet. Carpit hoc loco istius gentis perfidiam Propheta. Nam ne iurantibus quidem illis

illis fides habenda erat, adeo fallebant fidem.

Idem cap. 7. Perijt fides. Quo loco deploratur populi impietas, qua Deo diffisi, imò à Deo prolapsi, Idolum colebant. Perierat itaque illi genti fides, primum erga Deum, quem ueracem, bonum, iustum credere desierant, Deinde erga proximum, quem iurati etiam circumueniebant.

Idem cap. 42. Testis ueritatis & fidei. Hebr. Fidelis habet. De fidelitate agitur, cuius usus inter homines est.

Threnorum 3. Multa fides tua. Quae uerba quia ad Deum à Propheta dicuntur, non dubium est, quin de ueritate fidelitateq; Dei dicantur, quam Paulus, ut supra, uocat fidem Dei, Ea est qua ipse in praestandis pollicitationibus fidelis inuenitur. Ab hoc diuersum est, quod Marci II. Fides Dei uocatur, nostra fides in Deum.

Hosee. 2. Sponsabo te mihi in fide. Quoties non indico diuersum, ubiq; Hebraeus Emunah & Pistin Graecus habet, quemadmodum & isto loco. Vaticinatur Ecclesiae dominus, & promittit illi mystica illa spōsalia Ephe. 5. quae uidelicet Fide cum Christo marito inimus. Nos illi fidem habemus constantem, atq; adeo Zelotypo seruumus, non declinantes ad deos alienos, Ille contra nobis seruat fidem per omnia, quippe solus uerax.

Idem cap. 5. Ostendi fidem. Hebraeus habet, Notificauit fidelis. Graecus, Ostendi fidelia. Sensus est, Feci, ait Propheta, quod mea facere interfuit. Satis bona fide. i. fideliter Israëlitis decretum domini patefecit.

Habacuc. 2. Iustus in fide sua uiuet. Ita Hebraeus. Graecus paulo aliter: Iustus meus ex fide uiuet. Hanc uero fidem esse qua Deo credimus & ei quem misit filio, ad iustitiam, abūde ex Apostolo liquet.

In Fide sua, id est, qua credit Tabulam hanc de Messyah uenturo, ~~et~~
tam, ueram, ratam, suo in tempore rebus adimplendam. Ea nunc ad
impleta est, quia uenit qui uenturus erat.

IN HISTORIA EVANGELII Fides plerūq;
pro ipsa constanti fiducia atq; fidenti constantia pectoris humani ac
cipitur. Quod quo sit certius, locos aliquot adnotabo. Matth. 6. ha
bes increpationem: O modice fidei. Eiusdem capi. 8. Non inueni
tantam fidem. Et cap. 14. Exigua fide prædite, cur hasitabas. Et
capi. decimosexto. Quid cogitatis intra uos, parum fidentes? Et
cap. 17. Si habueritis fidem tanquam granum Synapeos &c. Sic
in alijs Euangelistis. Luc. cap. 8. Vbi est fides uestra? Eiusdem ca
pi. 18. Filius hominis cum uenerit, an reperiturus est fidem in terra?
Hoc de puritate Christianæ fidei intelligimus, quæ supremo tempo
re perrara in omni terrarum orbe erit, Diabolo quippe soluto et mi
scente omnia, ne solus pereat. Nec quicquam obstat, quo minus de
simplici probitate accipias, Brudertreue. Theophylactus hanc in
terrogationem sic enarrat: Pauci numero erunt, qui erga Deum et
inter se fidem seruabunt. Eiusdem Lucae cap. 22. Ne deficiat fi
des tua. Sentit hoc uerbo se effecturum Dominus, ut Petrus incogni
ta & confessa. Fide sua solidaretur, Quæ fuit autem Petri fides
aliã, nisi qua credidit Christum esse filium Dei uiui Matt. 16. Hæc
fides in inferno, extante tenebrarum hora, periclitabatur. Restat unus
locus Matth. 23. Reliquistis grauiora legis &c. Vbi mea sententia
pro fidelitate fides capitur. Ea est (uel gentili Cicerone referente) di
storu conuentorūq; constantia & ueritas. Atq; idem putat imitandos
Stoicos, qui autumant fidem appellatam, quia fiat quod dictum est,
Idemdem S. Augustinus: Fides, inquit, appellata est ab eo quod
fit. Vnde semper honestiss. fuit illud: Dictum ac factum. Quod uer
bi de

bi de fide dicitur, quæ uerbis promittit, re præstat. Huic uirtuti opo-
ponitur perfidia seu infidia. Quare is est sensus loci. Quin sat. agite
Scrib. a ut a populo præter alia addecimetis Fidem, qua dictis stet,
quam cuius etiam inimico seruet, quam nulli ulla specie fallat &c.
Quoties uero de agrotorum fide Euangelista scribunt, intelligimus
simplicissimam fidem, qua isti crediderunt dominum esse Christum
& propterea posse, Imò etiam uelle sanare.

IN EPIST. PAULI Fides potissimum accipitur pro
communi fide Christiana atq; Apostolica: Nempe, qua ex animo
credo hominon Triada, præsertim Iesum Nazarenum filium homi-
nis CHRISTVM orbi promissum Messyam, & iuxta Dei fili-
um unigenitum esse, Atq; huc solum pro me totoq; Mundo passum,
& mortuus excitatum, in gloria assumptum, futurum iudicem. Pro-
pterea uocat Paulus fidem (quæ passim ingeminat) fidem Christi,
Philip. 3. Et fidem Iesu, Roma. 3. hoc est, fidem in Christum, fidem
in Iesum. Cæterum ne sibi quisq; somniet materiam fidei, præuenit
Apostolica Scriptura, addens uidelicet multis in locis, quo spectet
toties nominata Fides. Quam rem nosse, permagni referre arbitror.
Schisma clamat, Crede, Audimus. At porro addendum, quid cre-
dam. Et illud non de cerebroso dogmate addendum, sed è scriptura.
Nam hæc fidem sic nominat, ut pariter doceat rem fidei. Hinc Ioan-
nes tam in Euangelio q̄ in Epistola sua illud diligentiss. curauit, ut
non solum fidei faceret mentionem, sed eadem opera subijceret qua-
lem et cuius rei fidem. Vide in Euangelio huius cap. 4. 6. 9. 11. 16.
20. In epistola facit eodem more. Solet Paulus quoq; subijcere, quid
sit Fides Iesu, hoc est, quid de Iesu credi debeat, præsertim Rom. 10.
1. Theff. 4. Item Lucas Actu. 8. 16. Ad eum modum de incredulitate

B te quoti

te quoties meminit, addit plerunq; qua in re eiusmodi habeat iurium,
ut Marci 16. & Ioan. 21. de Thoma &c. Recensui nonnihil ex
ompli causa in libello de Iustificatione, Sed delibemus Paulina loca.

ROMA. I. Ut obediatur fidei inter omnes gentes. Hoc est, ut
omnes gentes accedant ad fidem Christiana religionis. Idem cap.
16. Mox, Per mutuam fidem, id est, qua utriq; Christiani sumus,
idem æque de Christo credentes, ut supra.

Cap. 3. Incredulitas illorum. Sentit Idololatrias Iudæos, de quibus
aperte I. Cor. 10. Ibidem. Per fidem Iesu Christi, id est, qua cre-
dimus ipsum in carnem uenisse, ut peccatores saluaret, ut esset mundi
pretium. Ibidem. Fide iustificari. Nam qui antedicta uere credit,
is pro iusto reputatur, etiam sine operibus præcedentibus. Ibidem.
Iustificat eum qui est ex fide Iesu. Vides adiectū Iesu, ut scias quid
credas, et ob quod Deo placeas. Eodem pertinet. Ex fide in fidem.
Quæ ingeminatio augmentum fidei poscit,

Cap. 4. Imputatur fides sua ad iust. Fides Iesu, ut supra. Mox.
Credidit Abraham deo &c. Quorsum isthuc? Quæ mentio est in lo-
co illo genesis cap. 15. Iesu Christi, filij Dei, & tamen imputat. e iu-
stitiæ mentio fit? Respondeo. Paulus Phariseorum & quorundam
Mosaiistarum antagonista Abrahamum, contra iustitiam quam illis
sua lex pepererat, inducit, quando ille non operans, Sed credens ius-
tificatus fuisse scribitur. Quid. n. aliud poterat probabilius affer-
re? Deinde ne putes Abrahamum fidei Christi expertem fuisse, nō
obscurum est ex Ioan. 8. q̄ uere crediderit suo ex semine oriturū Ser-
uatore populū. Postremo uoluit Paul. in Abrahamo fidei naturam
deliniare, ut nos ad illius exemplum credere disceremus, id quod ipse
uocat; in uestigijs fidei eius ingredi. Nam nullibi fidei forma perime
de traditio

de tradita est, atq; in calce huius 4. cap. Itaq; si tã certus ac securus
de Chrõ seruatore nato ipse sis, q̃ certus de Chrõ seruatore nascẽdo
Abrahã fuit, eãdem cũ eo iustitiã obtinebis, citra oĩa statuta Mosi.

Cap. 5. Iustus ex fide, Fide nimirum qua citra hæsitationem Ie-
sum, Dei unigenitũ, ab aeterno genitum, carne indutum iam immor-
tali, Regem & pontificem, Redemptorem, Reconciliatorem, Medi-
atorem sincere credimus, fatemur, prædicamus, amamus, colimus.

Cap. 10. Ex auditu fides. Quæ uero alia, nisi de qua mox dicit:
Si credideris in corde tuo, q̃ deus Christum excitauit à mortuis et c.
Certum autem est, fidem Christianam, illam nostram instrumento
uocis humanæ in orbe terrarum esse satam..

Cap. 11. Tu fide stas. Nempe Christi domini, qua nihil aut san-
ctius aut castius.

Cap. 12. Partitus est mensuram fidei. Idem esse existimo cum
Ephe. 4. secundum mensurã doni. Et I. Cor. 12. diuisiones donorũ.
Ibid. iuxta analogiam fidei, subaudi, communis, quæ & lege & pro-
phetis, nouissime apostolicis literis cõprobata est. Omnis doctrina Ecs-
lesie ad Catholicæ fidei canonem quadret, alioqui notha fuerit.

Cap. 14. Infirmum in fide. Eum sentit, qui Christum quidem
secundum prædicationem Apostolicam credit, sed eò roboris nõdum
uenit, ut donata per Christum libertate uti possit. Tenacius enim
aliquibus uetus è Iudaismo superstitione inhærebat, q̃ ut cito excutere
eam ualerent. Tales uetat abijciendos ob elementa mundi. Ibidem.
Tu fidem habes, Videlicet fidem cum scientia libertatis, de qua pau-
lo ante. Credere tu potes, licere tibi quæ sunt Iudæis uetita. Suffer su-
perstitiosulum, quando ipse quoq; frater est. Mox. Omne quod nõ
ex fide &c. Certum est apud me, hoc dici de eadem fide libertatis,

B ij cuius

cuius scientia inflat, nisi adhibeas in consilium charitatem.

PRIMA CORINTH. Cap. 2. Vt fides uestra &c.
Sentit indubie fidem catholicam, qua Christum filium dilectionis
Dei receperant,

Cap. 12. Alij datur fides. Quā fides Christiana Christianis Corin
thijs ex æquo omnib. per uerbū prædicatū cōtigerit, manifestū est hic
de illa nō dici. Recensio fit peculiariū donorū Ecclesiæ donatorum
inter quæ haud quaquam minimum est fides illa effectrix Miracu
lorum, qua omnes fideles præditi nūquam fuere. Huius fidei immen
sa potentia consolidauit plantas ac talos claudi illius celeberrimi
Actu. 3. Vide textum. Habes huius quoq; exemplum in Ecclesia de
Gregorio, qui à miraculis ædendis Thaumaturgus appelebatur.
Vide Eusebium. De hac fide potissimū loquitur dominus Mat. 17.

Cap. 13. Si habeam fidem, &c. Liqueat fidem, de qua iam dixi
mus, hic quoq; memorari. Huiusmodi fidem habuerant discipuli uir
tutum præstitores Matth. 7. sed cum carerent recte factorum consci
entia repelluntur non usque adeo cōmitter.

Cap. 15. Inanis est fides uestra. De Catholica fide loquitur.

SECUNDA CORINTH. Cap. 1. Non q. domi
nemur uobis nomine fidei, id est, Christianæ. Iniquum foret, si ego,
posteaquam in Christum credidistis, dominium in uos meditarer.

Ibidem. In fide statis. Commendantur à rectitudine dominicæ fi
dei. Yr gleubt noch recht.

Cap. 4. Habentes eundem spiritum fidei. Nam fides est fructus
spiritus sancti. Galat. 5. Fidem qua credimus futuram corporis nos
stri clarificationem hoc loco tractat. Atqui hoc quoq; ad commune
Symbolum Ecclesiæ pertinet.

Cap.

Cap. 5. Per fidem ambulamus. Hic credimus futura, illic cerne-
mus presentia. Sentit fidem qua credimus eternam in caelis conser-
uatam hereditatem, post clarificationem nostri reuelandam. Quae
fides speculari aspectui assimilatur. I. Cor. 13. Huc spectat Ioannes:
Nondum apparuit, inquit, quod futuri sumus. Ultima haec Sym-
boli pars.

Cap. 8. Abundantes fide. Qua nimirum Euangelium recte per-
fecteq; creditis, nec ulla parte dubitatis, sicut estis edocti.

Cap. 13. Vos ipsos probate, num sitis in fide. Explorandus sub-
inde tibi ipsi animus tuus est, num serio credas Trisypostaton De-
eum, praeterea negotium humanae salutis per mortem Filij, num in
ullo uerbo Dei fluctues, num de ijs, quae de futuro saeculo feruntur,
haesites &c.

GALATARVM Cap. 2. Per fidem Iesu Christi iusti-
fic. Exprimit qua de fide loquatur, ut in Romanis. Ibidem. In fide
uiuo, quae est filij Dei. Iterum exprimitur fidei substantia, id est, Chri-
stus Iesus, in quo ceu fulchro collocatur ac subsistit Christianorum
fides. Roboratur ea fides in nostris pectoribus ex illo uerbo: Qui di-
lexit me & tradidit semetipsum pro me.

Cap. 3. Ex praedic. fidei. Nempe eius quae est de filio, inq; filia-
um Dei, saluatorem mundi. Ibidem. Qui ex fide sunt. Qui scilicet
Euangelium uero corde credunt. Ibidem. At postq; uenit fides, No-
ui uidelicet Testamenti, fides hereditatis, fides uere Euangelica. Se-
cus his in locis non sumitur. Cap. 5. sed fides. Euangelij puta. Nam
nos aliam nescimus.

Ca. 6. domesticos fidei, id est, Christianae, hoc est, confratres et
consortores.

EPHES. Cap. 1. audiens fidē uestram, Qua recepistis Christum, facti Christiani. Nam mox sequitur: quæ est in Christo Iesu.

Cap. 2. Gra. salua. per fidem, Qua in Christū credidistis, misum in hoc, ut è Malo saluet sibi adherentes & se imitantes.

Cap. 3. Per fidem. Hic uidet distinguī fiduciam à fide. Fides in Christum fiduciam quādam parit, qua libera audeo accedere, petere & c. Sic Theophylact. fides fiduciam nobis adiicit & confidentiam. Ibid. Ut in hab. Chr. per fidem. In Christū quia creditis, recte de hoc sentitis. **Cap. 4.** Vna fides. Nempe Christiana. Hæreses quia unitatem fidei huius discerpunt odimus.

Cap. 6. Scutum fidei. Fidei catholice castimonia declinamus ueneficos seductorum errores. Fiducia erga deum declinamus mortifera diaboli tela quibus ad peccandum inflammat.

PHILIPP. Cap. 1. In gaudium fidei. Ne arbitremini receptam fidem Christi præter præsumptas torsionesq; in hoc seculo habere nihil, gaudebitis ob eam receptam, me uiso & c.

Cap. 2. Liturgia fidei uestræ. Qua ego uos non citra sudorem ad Christianam pietatem perduxi.

Cap. 3. Per fid. Christi. iuxta exprimitur, quo nitatur toties petita fides.

COLOS. Cap. 1. Audientes fidem uestram, id est q; Euangelium fide receperitis, committentes uos ipsi et c. Omnia de communi Euangelij fide. Sic mox: Siquidem permanetis in fide. Statim subiicit, qualem uelit fidem, Nec dimoueamini à spe Euangelij.

Cap. 2. Soliditatem uestræ in Christum fidei. Audis commendari Christianos à constantia & firmitate semel recepta fidei Euangelij. Hæc tristar termini nulli cedit.

PRIMA THESS. cap. 1. Propter opus fidei. Hoc est, quod fidei Christianæ causa multa impigre feceritis, multa pulchre tuleritis. Ibid. fides uestra. Id est, ubique percrebuit rumor Thessalos ex impurijs. gentibus Christianos factos esse.

Cap. 3. De fide nostra. Quæ est Christiana, odio habita, profli-gata, sed qua nihil præclarius sub cælo. Ibid. ut cognos. fidem uestram. Videlicet an adhuc in recepta Euangelij integritate perduretis. Mox fidem. Das es noch recht umb euch Vueren. Nam sequitur, Si uos fide statis in domino. Ibid. Vt suppleamus quæ desunt fidei uestræ. Si qui forte alicubi addubitarent, aut minus scirent, aut etiam aberrarent in fide religionis nostræ.

SECUND. Theff. Cap. 1. Augescit fides uestra. Dū quotidie rem Christianā magis atq; magis intelligitis, dūq; semper certiores de causa reddimini, uos ipsos uincitis, ad perfectionē ferimini, et c. Ibid. Cōpleat opus fidei: perficiat deus quod cœpit, ut negotiū fidei Christianæ felicissime procedat. Cur uero secus supra accipitur: opus fidei, facit quod ibi sequitur: labor charitatis & sufferentia spei. Cap. 2. In fide ueritatis. Veritas fidei basis est, Veritate constituta, commode creditur.

Cap. 3. Non est omnium fides. Christi fides à multis, non ab uniuersis unquam suscepta est, quia non est de hoc mundo. Si de mundo esset, mundus quod suum est diligeret. Alijs itaque stultitia, alijs peccatis, alijs impietas, alijs scandalum semper ea fuit. Hinc illa querela: Domine quis credidit auditui nostro?

PRIMA TIMOTH. Cap. 1. fidei εὐνοκίτου. Ea est qua sine ullo furo erga Deum & hominem utimur. Ibid. Cum fide, ex Iudaismo in fidē Christi conuersus. Mox habēs fidem

fidem, Christi sanam tamen. Mox circa fidem, certe Christianam, quam exuta conscientia isti non magnificerunt.

Cap. 3. *Mysterium fidei.* Fides christiana mystica fides dicitur, eo quod in mysterio recondita ante fuerit quam nasceretur Christus. Cap. eodem eandem fidem uocat *Mysterium pietatis.* Ibidem. acquir. mul. liber. in fide quae est in Christo. Sensus est. Fideles in Christo diaconi per eam gregia suae diaconiae facta, multa dein in Ecclesia audebunt, antea quippe subtimidi, fiunt celebres &c. Ibid. Fides illi habita est, Nemo pe quod sit Christus qui est, seruator Mundi.

Cap. 4. *Desciscunt quidam a fide.* A qua, nisi Christiana, quae est uera pietas, miraculis & sanguine comprobata? Ibid. In fide, quam Christiani excelsis animis profiteamur. Ibid. Fidem abnegauit. Christus tale non agnoscat in grege credentium. Dicit, apage sis operatrix iniquitatis. Non patior diu in Ecclesia fideles ore, infideles opere. Ibidem. Quod primam fidem reiecerint. Sentit hoc loco fidem continentiae uidualis, Hanc primam appellat eo quod a primis professi erant, se non uelle recumbere. Apocalyp. cap. 2. legis primam charitatem. Vide Augustin. de bono uiduitatis.

Cap. 6. *Seclare fidem.* Solet eam numerare inter reliquas uirtutes, id est, fructus spiritus. Sic 2. Timoth. 2. & 3. Mox certamen fidei. Christianae religioni sua est militia, suus agon. Ibidem. aberrarunt a fide. Hoc supra extulit: Naufragium circa fidem fecerunt. Aberrant autem a fide qui rebus alijs allekti, imprudentes & sensum adducuntur e Christi regno, ut foris pereant. Sic 2. Timoth. 2. circa ueritatem aberrarunt. Nam sunt duae sorores Fides & Veritas.

SECUNDA TIMOTH. primo. Non simulata fides dei. Sunt

dei. Sunt enim qui se ingerunt & uenditant pro Christianis fidelibus, & non sunt, fallentes semetipsos & Ecclesiam, at non Deum. Talis Symon Act. 8. Et ficti Catechumeni apud Eusebium.

Cap. 3. Subuertunt quorundam fidem. Eterodidascali turbant discipulos Apostolorum. Nam quod ij didicerunt, illi dedocent & sua commenta auidis animabus infarciunt. Sentit fidem resurrectionis future. Hæc una pars Symboli.

Ibidem. reprobi circa fidem. Simulant quidem fidem Euangelij, sed reuera ab ea abhorrent. Ne itaq; crede illis iactantibus fidem. Non nouit eos nostra religio.

Cap. 4. Fidem seruauit, Nempe suscepti Apostolatus. Tale Latini dicunt. liberauit fidem meam. Vide Hose. 5.

TIT. Cap. 1. Iuxta fidem electorum Dei. Apostolus missus sum, ut electos Dei doceam fidem Christianam & ueritatem Euangelicam. Mox. Iuxta communem fidem, id est, qua uterq; Christiani sumus. Ibidem. Sani in fide. Hoc est, in uerbo & doctrina sancti dei, ne contrahant luem erroris. Nam mox sequitur: non attendentes fabulis. Fert & noster Idiotismus, ut pro doctrina fidem dicamus, quandoquidem è doctrina fides scaturit. Quemadmodum igitur doctrina, ita fermè fides est.

Cap. 2. Sani fide, id est, absq; superstitione ueteri, aut rationis humana morbo. Ibidem. Omnem ostendentes fidem bonam. Quis non uidet fidem hoc loco accipi pro fidelitate?

PHILEMO. 1. Fidem. Mox adiicit: quam habes erga dominum Iesum. Is est, in quo nostra fides gaudet.

HEBRAEORVM Epistola, docet fidem ea ratione, qua capite 4. Roman. Agit hoc Apostolus, ut imitemur Patriarcharum

rum fidem, ob id tanta diligentia nobis sanctissima exempla proponit, querens in singulis fidem, qua uel crediderunt simpliciter Deo Deiq; uerbis, uel qua fisi fuerunt in eo, per uarios casus, per tot discrimina rerum.

ACTORVM Cap. 6. Plenus fide, id est, plene, perfecte ac constanter credebat Iesum esse Christum, contra reluctantes synagogas, Nihil plane habebat inter tot contradicentes. Paulus uocat hoc: abundare fide.

Cap. 13. Querens eum auertere à fide, Ne uidelicet fidem haberet doctrinae Paulinae. fidem sentit Euangelicam, cui praeterea nulla unquam succedet.

Cap. 14. Videns quod fidem haberet, fore ut sanus fieret. Haec est illa fiducia, de qua in historijs Euangelistarum.

Cap. 15. Fide purificans corda eorum. Loquitur Petrus de gentibus ad Christianam Religionem translatis, uide factum, ut inter impuros Idololatrias communicari non possint, nec opus esse ut obseruatione Iudaicae legis expiantur, quemadmodum aliqui contendebant, sed satis puros ac expiatis esse, posteaquam Euangelio credidissent.

IACOB. Cap. 1. Postulet in fide. Admonet de fide, quam ad praecationem dominus requirit cum ait, Credentes accipietis Mat. 21 Quid uero credentes? Patrem in caelis benigne auditurum, & exauditurum deniq; nisi dissuaserit nostrae salutis ratio.

Cap. 2. Si fidem dicat aliquis se habere. Fidem Euangelij.

PETRI. Cap. 1. Custodimini per fidem in salutem. In fide de Christi persistentes usq; ad finem salui erunt. Dar auff vuerden die Christgleubigen gehalten vnd gehegt alhie, das sie dort frolich sein

Sollen. Sic Ibid. Reportantes finem fid. uestræ salutem.

Cap. 3. Rationem spei & fidei. Nihil indubitatius quàm fides
Apostolicam huiusmodi in locis intelligi.

Cap. 5. Solidi in fide. Nam si uacilles in fide Christi recta, non
possis in militia spiritali consistere, Aut si mauis, accipe de Pano-
pliæ Ephe. 6. Scutum fidei &c. pugno fiducia cum diabolo, pu-
gno fide cum hæreticis.

IOANNIS. 5. Hæc est uictio, fides nostra. Qualem fidem
sentiat mox exprimit: Quis est, inquiens, qui uincit mundum, nisi qui
credit, q. Iesus est filius dei? Vincit uero, dum non credit neq; secun-
da neq; fortunæ aduersæ. Qua fortitudine fit, ut uincantur tandem
aduersarij, & dent gloriam Deo.

QVEM FIDELIEM dicant Biblia.

FIDELIS in Biblijs Veteris Testamenti non aliter ac-
cipitur, q̄ pro eo quod germani dicimus Getreue oder
glaubvuirdig, qui & amat & præstat fidem integerris-
mus. Hebræi talem Neeman appellant, das ist einer der geuiß ist.

Vnum locum assignasse, sufficiat. Psalm. 12. Imminuti sunt fi-
deles à filijs hominum. Conqueritur Propheta Emunim, id est, ho-
mines fide ueritateq; præditos in populo tam numerofo desyderari.
Nam mox sequitur: Corde & corde locuti sunt. Rursus, Labia de-
losa. Et: frustra loquuntur &c. Similem conquestionem de rarita-
te integrorum hominum legis Hieremia. 5.

Pro eodem item accipitur in libris Noui Testamen. Si aliquot lo-
cos demas, Nimirum Ioan. uigesimo de Thoma: Noli esse incredulus
sed fidelis. Et I. Corinth. 7. Mulier fidelis. Cap. 14. Non fi-
delibus, Sed infidelibus. Sic quoque contrarium 2. Corinth. 4. men-
tes infidelium. Et cap. 6. Quæ pars fidelis cum infideli. Et I. Ti-
mothe. 4. fidelibus. Ibidem, maxime fidelium. Capi. 5. Si quis
fidelis. Cap. 6. Si autem fideles habet do. 2. Timothe. Hæc com-
menda fidelibus. Titi I. filios fideles. Actu. 10. ex circumcisione
fideles. Cap. decimo sexto, discipul. fidelis. His in locis, & si qui
pauculi alij sunt, intelligitur fidelis non aliter ac pro eo quem nos di-
cimus fratrem aut simpliciter Christianum. Nam à fide Christi fi-
deles, sicut ab ipso Christo Christiani dicimur. Contra infidelis,
pro pagano capitur, qui à fide nostra alienus est. Cæteris in locis
scripturæ, ut supra memorauimus, accipitur. Nam si de D E O legitur,
quod sit fidelis, intelligitur, quod fidem promissam seruet. Si de ho-
minibus intelligitur, quod fidi sint alius erga alium, præsertim in
officijs & ministerijs. Supra tale humanam fidem appellauimus,
posset & fides mundi dici, sicut pax mundi. Ioan. decimo quarto: Ea
fides olim in precio Christianis erat, adeo ut quoties conuenissent, sa-
cramento se obstringerent, quod non uellent fidem fallere. Quare
hæc inter nos uigere semper debet, qua uidelicet fidi atq; ueraces si-
mus, in cuius sinceritatem significandam olim Charites illæ nudæ
pingebantur. Quanquam uero Fides & credulitas eodem reci-
dunt, attamen non abs re confido futurum, si, posteaquam quid fides
in Scripturis sit diximus, adnotemus etiam, quam in ijsdem creduli-
tatis nomen uim habeat, idq; seorsum, propter dissimilitudinem
quam apud Latinos habent, maxime ex sono & literis.

Quid

QVID VOCENT CRE-
dulitatem.

GENESIS Capit. 15. Credidit Abraham Deo,
Credere Deo, ibi est credere uerbis Dei, nempe ijs quæ
præcedunt: Sic erit semen tuum. Simile habes Ioan. 4.
Credidit homo sermoni Iesu, Nempe huic: filius tuus uiuit. Pro lato
itaq; uerbo Dei adhæret credulus, ualedicens rationi, sensui, experien-
tiæ, cogitationibus in corde refragantibus. Sentiens uero immense de
Dei potentia, planè persuasus, ita esse, ita fore, quemadmodum so-
nuit prolatum uerbum.

Exodi cap. 14. Crediderunt domino & Mosi seruo eius. Quod
dictum ut superius accipiendum est, uidelicet, de fide uerbi Dei, Mo-
se ministro uulgati. Non erant illis fabulæ, quæ de Deo audierunt.
Tale Ioan. 2. Crediderunt in dominum discipuli, nempe conspecto si-
gno in Cana.

Cap. 19. Et credant tibi in æternum. Quid hic dices? Nam He-
bræus habet. Et etiam in te credent &c. Igitur ne in Mosen creden-
dum? Recte ergo reddunt LXX. quod Hebræi becha habent, ut
in telligat de fide uerbi per Mosi ministerium.

Primo Paralippom. Cap. 5. Ad de. cla. & exor. eis, quia con-
fisi fuerant in eo. Ita enim Hebræus. Græcus $\kappa\lambda\pi\sigma\alpha\rho$. Hoc loco for-
tis illa & insuperabilis fiducia docetur. Neq; enim commune illud
Heemin, sed Batah est, quæ uox confidentiam quandam securam et
securitatem confidentem significat.

2. Paralipom. 16. Innixio te super dominum, tradidit eos in ma-
nus tuas. Nec hic, uti nec supra, credēdi uerbo utitur Scriptura, Imò
nec fidēdi, Sed saan dicit, uerbum insigniter diuinum, & in quo

nim Fiduciae plenissime descriptam habes. De hac in fine libelli.
Super Deum ἀόρατος ita inuiti, exuperat omnem humani ingenij
captum.

Cap. 20. Credite domino deo uestro, & certi eritis, Credite pro-
phetis eius & c. Hic ponitur uulgare credendi uerbum Haëminu,
idq; bis, ut certum sit, de fide pronunciati sermonis Dei dici, ut sup.
Exodi 14. Nam idem est cum superiore uerborum ordo. Sensus loci
est. Prophetae populo præliaturo animum addiderant per uerbum
dei, huic igitur ut credant ac pareant hortatur rex.

Psal. uigesimoseptimo, Credo uidere bonum domini. De sim-
plici fide, qua sibi persuadet uir, se à domino non omnino desertum
iri in terris.

Psal. 106. Crediderunt uerbis eius. Per se hoc dilucidiss. est.
Porro magnum est, Deum ex corde credere, Maius, uerbis eiusdem
credere, Maximum deo fidere.

Psal. 116. Credidi propter quod locutus sum. Primo obseruan-
dum, idem esse uerbum, quod Psal. 27. in præfenti Latinus uertit.
Sensus est è Paulo petendus. 2. Cori. 4. Quia credo in Deum, non
possum non de eo uerba facere.

Psal. 118. Præceptis tuis credidi. Credo domine præcepta Mo-
si, tua esse, inq; eis tuam cognosci uoluntatem. Hoc certum teneo, nec
erit eius apud me dubium unquam.

ESAIÆ Capite 7. Si non credideritis, non permanebitis.
LXX. Sic, Si non credideritis, non intelligetis. Caterum Hebræi
secus legunt, uidelicet in hunc modum: Imlo thaëminu kilo theame-
nu. Quo loco doctissimi quiq; laborarūt, herū alij uertunt: Si nō cre-
dideritis, quia non fideles eritis. Alij, Si non credideritis, nec uos in-
creda

creduli sitis oportet. Alij, Si non credideritis, nulla uobis seruabitur fides. Sed quod ex his eligemus? Sunt illi pro sua quisque industria commisi, ueritatem ueritate reddere. Sciendum itaque secundo Paralipom. uigesimo eandem reperiri locutionem: Hæminu uthaa menu. Qua iucundissima uerborum affinitate delectatus est spiritus sanctus, atque hoc potiss. in Esaia. Iam constat illud idem theamena in Paralipom. à Latinis uersum: Securi eritis. Quod si recte illic uersum est, cur non hic quoq; ita uertitur? ut sit textus: Si non credideritis, non securi eritis. Sed ut quod tutissimum est sequamur, conferenda scriptura scriptura est, & in duo loci, examinatis circumstantijs, pro uno eodemq; enarrandi sunt, maxime cum eadem res utrobique agatur, & etiam utrobique uerba consentiant. Prædicitur enim uictoria, Domino procuraturo, quam à populo futuram credi oportuit. Credere aut est certum esse de eo quod quis credit. Proinde quum Hebræis Aman et credere et certū esse significet, ac utrunq; ceu unū ad nos pertineat, sic reddi, meo quidem iudicio, debuit: Si non credideritis, non certi eritis. Nam certitudo futuri euentus à domino prædicti, fide obtinenda atq; possidenda est. Et quid aliud nobis est fides nisi certitudo? Tale uero sibi uelle prophetam uel sequens signi promissio de uirgine puerpera euidentiss. facit. Nam signum appenditur certo futurum (nunc factum) quo illi fierent certiores. Summatim, Fides facit nobis uerbum dei certum ac ratum. Fide ablata, incerti mobilesq; quouis raptamur.

Esaï. 28. Qui credit, nō festinabit, siue, ne festinet. Vtrūq; textui congruit, ego tamen posterius malle. Sunt qui reddant. Qui credit, nō cadit. LXX. & Petrus sic: Qui crediderit in eo, nō pudebit. Fortasse lectum est à Græcis illis hos pro hos, quorum illud confusio
nemi,

nem, hoc festinationem sonat. Voluit autem Propheta cauere, ne populus suorum temporum de lapide Zionis, id est, Messya promissio audiens, ilico implendum putaret. Vos quod dico credite, nec curate, sit ne isthuc citius aut serius futurum. Messyas ueniens ueniet, et non tardabit, Sin tardabit, expecta. Inspice Pinacion. in Abacuc.

Cap. 53. Quis credidit auditui nostro? Hoc de fide Euangelicæ atque Apostolicæ prædicationis, quæ adultioribus difficile persuadetur. De hac uide Roma. 10.

DANIELIS Cap. 6. Quia credidit Deo suo. Sic quoque LXX. Tametsi Chaldeum: in deo suo: habet. Capitur hic credere pro fidere, ut sepe in Euangelistis. Habet tamen textus Hemin, id est, credidit, non Rebatz, id est, confisus est. Consentit cum origine Græcus ἐπίσευοε.

IONAE Cap. 3. Crediderunt Niniuite in domino. LXX. more suo omittunt præpositionem in. Loquitur de Fide, qua gentes, contemptis Idolis, in Deum cæli credere consueuerant. Qualem fidem iam totus ferè orbis habet.

CONSVLAMVS præterea Noui Testamenti libros, sed ita ut nemo possit breuius. Parerga nemini conducunt.

MATTH. Cap. 8. Vt credis ita fiat tibi. Fidens loquebatur Centurio, non solum credens, quòd esset is dominus. Breuiter, persuasiss. habebat, curare posse Dominum, uerbulo etiam, nedum ad mota manu. Heroica planè fides, Ad hanc quisque suam dijudicet.

Cap. 9. θάρσει fili. Iubet esse fidenti atque alacri animo, Nam omnia prospere cessura.

Ibidem. Creditis me hoc posse facere? Exprimitur quid debuerunt illi

runt illi credere, nempe omnipotentiam Iesu, hominis in mundo despecti licet. Persuasio mordicus tenenda est, Non esse impossibile apud Deum quicquam.

Cap. 18. Pusilli qui in me credunt. De fide nostra, id est, Christiana, qua creditur Iesus (quem uulgo fabri filium existimabant) unus Messyas, Agnus dei, Saluator electorum, Iudex seculi.

Cap. 21. Quicquid pet. credentes accipietis. Fides orationis ut supra in Paralip. & Iacob. I. ut orantes credamus pollicito: Petite & dabitur uobis. Etsi hic de ea fide loquitur, quae ficum arfaciat, montes transferat, claudo talos consolidet &c. De hac alibi.

Cap. 24. Nolite credere, Nempe impostoribus illis Iudaeis, qui se magno ausu pro Christis siue Messyis apud populum uenditabant, me ablato &c. Iuxta illud: Alius ueniet in nomine meo &c. Talis praestigiator fuisse fertur Bencuzibas sub Imperato. Hadriano, qui conuocato populo dixerat: Ana Masiab, id est, Ego Christus.

M A R C I. I. Credite in Euangelio. Hebraismum Marcus expressit, quo scribi solet, credere in Deo, in Mose, in Prophetis &c. pro credere Deo, Mose, Prophetis, quod alibi admonuimus. Credite Euangelio, quod sit non hominis, sed Dei Opt. Max. Dei Abraham Isaac & Iacob, & sit adnunciatio humanae salutis, quod in eo salui fiamus I. Cor. 15. Credite Euangelium, recipite uobis oblatum beneficium. Hoc uero factum esse, testatur Paulus: Myste. Creditum est in mundo I. Timoth. 4.

Cap. 5. Tantummodo crede. Sentit fiduciam fortem, quae adiutamento est credendis signis. Eadem supra: Creditis me hoc posse facere?

Cap. 9. Si potes credere. Travestu mirs auch zu? o multo difficultum, Christo in terris nondum glorificato, id temporis tantum fidere. Credo respondet homo, sed mox difficultutem sentiscens cla-

D mat:

mat, Βοηθε μου τῷ ἀπιστία. Bone deus, quæ hic fuit lucta, quod refragium? Voluit credere, Christum impossibilia posse, nec ualuit, sensu nimirum communi renitente.

Marci II. Credite quod accipitis, & erunt uobis. Hic locus et quem Matth. 21. habet de fide orationis, glossematis uice est. Illic dicitur simpliciter credentes, at hic additur, quid debeat credi, uidelicet, nos accepturos postulata.

Cap. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. At quid credat? Ne mihi imponas, quando sententia hæc, si ulla, uulgo teritur. Respondeo. Præcedit: Prædicate Euangelium, cui subiungitur: Qui crediderit, nempe prædicatum Euangelium. Quid ea ostensio ne firmitus? Nam sicut Dominus cap. primo, ad credendum Euangelium, gentem Iudaicam hortabatur, ita capite decimosexto discipulis mandat, ut ad credendum Euangelium ipsi quoque omnes populos inhortarentur. Neque enim hoc ultimum à primo diuersum est. Ergo quicumque crediderit, id est, quicumque et cuiuscumque, uel gentis uel conditionis uel sexus, uel religionis, Euangelium Christi, filij dei uiui, in mundum à patre missi, seruatoris nostri, fide non ficta receperit, & Sacramento Baptismi se illi obstrinxerit, saluus erit à diabolo, peccato, & morte secunda. Etenim non est aliud nomen sub cælo, in quo quis saluus fieri possit. Actu. 4. Iam quotquot Euangelium Christi fide receperunt, eis in uita sua Christo obedire necesse est, ut apprehendant uitam æternam.

Lucæ Cap. 1. Eò quod non credidisti uerbis meis. Palam in textu uides, fidem uerba Dei respicere. Hæc est fides Abrahamica, id est, fides promissionis.

Ibidem, Beata quæ credidisti, Nempe uerbis Angeli, quibus te Deiparam fore prædixit, Quoniam ea perficientur, Hic finis fidei istius

istius, uidelicet, factum esse, quod futurum credebamus.

Cap. 8. Ad tempus credunt. De communi fide, qua Euangelium prædicatum ceu semen iactum concipitur. Crux Ecclesiam ab his purgat, qui instabiles sunt, qui uè in fide nihil soliditatis habent. Attamen illi credere dicuntur. Mox, Ne credentes salui fiant. Ergo qui in fide Christiana solidus & in uirtute fidei subministrata usq; ad finem perseuerarit, is demum saluus erit.

Ibidem *ὁ λόγος* a filia, fides tua te saluauit, Nimirū à morbo isto. Sæpe reddunt *ὁ λόγος* sanauit, ne quid dubites. De fiducia infra dicā.

Cap. 16. Quod uer. est, quis credet uobis? Credere pro concredere hoc loco capitur. Ad quem modum Roma. 3. Gal. 2. Tit. 1. quoq; capitur. Sic Ioan. 2. Non credebat semet eis &c.

Ibidem: Non credent etiam si quis ex mor. e. tc. Adparet, quid hic spectet credere. Superstites illi credebant quidem in Deum, ut alij, sed iustum Deum, punitorem tam inmanem non credebant. Hanc igitur fidem è scripturis, non à mortuis disci uult.

Cap. 24. Illis præ gaudio non credentibus. De fide Resurr. domini loquitur, quæ est maxima pars Symboli.

Ioan. Cap. 1. Quotquot crediderunt. Quid uero? In nomine eius. Irrefutabile est, non hoc loco solum, uerumetiam per totum ferè Ioan. nem credendi uerbum haud aliter accipi, quam pro eo quod est, credere Iesum esse Christum, et unicum Dei uiui filium. Ipse Euangelista ubiq; solet addere, quid nam Apostoli crediderint, quod idem uobis credendum. Nemo affingat claro textui, sui cordis uisionem.

ROMAN. Cap. 1. Omni credenti, in Christum, secundam prædicationem Euangelij, ut supra.

Cap. 4. De fide Abraham firmis. docemur fidem uerbi, aduersus omnia tentamenta.

Cap. 10. Corde creditur ad iust. Qualem hic credulitatem senti
at, paulo ante expresserat dicens: Si credideris in corde tuo, q̄ Deus
illum excitavit à mortuis. Quæ est nostra fides, sola Catholica, sola
Euangelica. Mox de eadem: Quomodo credent &c. Nam cognitio
præcedit fidem. Cognito Christo, credo Christum.

1. Cor. 13. Char. omnia credit, id est, credula perquam est. Nam
alios homines pius homo ex se aestimat, unde toties deluditur.

2. Corin. 4. Et nos credimus. Mox addit, quid: Scientes q̄ qui se
scitavit do. à mortu. &c. Quid enim aliud est credere q̄ scire? Hinc
Iob. cap. 9. Annam iadathi, id est, Certo scio, amen mihi est, Qu. d.
credens scio. L. X. X. In veritate habent.

Pasim in Corinthiis eius fidei mentio fit, quam vulgo rectiss. Chri
stianam fidem, siue persuasionem Christianæ religionis appellamus,
Imò in toto penè Paulo, ut supra.

Hebræ. Cap. 4. Nos qui credimus. Disputat contra priscos Iu
daeos qui verbis Dei non fidem habebant, promittentibus terram bo
nam &c. Nos vero illis prudentiores, credimus, ita fore. Est fides
promissionis nondum impletæ.

Cap. 11. Accedentem credere oportet. Addit quid oporteat cre
dere, Nimirum q̄ Deus sit remunerator querentium se.

Acto. Cap. 2. Qui credebant. De fide Christiana, quam prædica
vit in Evangelio Ecclesia.

Cap. 8. Si credis ex toto corde. At quid? Quod præcessit, videlicet,
quod Iesus Nazarenus sit agnus ille Dei in Esaia.

Cap. 13. Proconsul credidit admirans super doctrina domini. Vel
hæc adiectio clarum facit, quid ibi sonet credere. Ibidem. Crediderunt
quotquot er. &c. Capi. 16. Crede tu. &c. Capit. 17.

Quidam ex eis crediderunt. Omnia de Fide Novi Testamenti.

laco.

Iacob. 2. Et demones credunt. Alioqui non contremiscerent. Credunt deum unum, & filium quoq;. Habes eorum & fidem & confessionem Marci 1.

Petri. Cum non uideritis, credentes tamen. Vt Ioan. 20. Heb. 11 Christus sedet à dextris Dei, nobis secundum carnem non uisus, sed tantum creditus, & ita creditus, ac si coram appareret.

Cap. 2. Crediderit, credunt, creditis &c. Vna fides ubiq; sentitur, quam Apostoli orbi patefecerunt, quamq; nos sanam tuemur aduersus Iudaicam et Mahometicam disidæmoniam, olim tuiūphaturi.

Ioan. epist. Non secus accipitur q̄ in Euangelio ipsius, Videlicet, de fide generali, à qua fideles dicimur.

Q V O M O D O

V S V R P E T S C R I P T V R A F I -
D U C I Æ U O C A B U L U M .

PR O M I S I nonnihil de fiducia me dicturum, siquidem isthuc ad fidei negocium pertinet. Atq; illud cuius cognitissimum esse uelim, Nimirum aliquo modo discrepare fidem & fiduciam, Et fiduciam è fide quasi matre generari, non contra. Tale uel ex Eph. 3. probabile est, ubi dicitur: Per fiduciam quæ est per fidem. Nemo enim Deo fidit, nisi qui antea Deum credidit. Fides περιστοιχισμος. i. persuasio est, qua mihi modis omnibus persuasi, ita esse, ita fuisse, quemadmodū sacræ literæ tradunt. Fides non nititur carnalib. p. πρesidijs, utpote sensuum uisus ac tactus. Fides rationē non consulit, utpote num quid fieri possit nec ne. Fides non sciscitatur experientiam, num tale ante factū legatur, aut in memoria hominum sit. Fides non disputat, non disceptat, non disquirit, non cogitationib. im-

D iij mora

moratur: Sed quod audit à Deo, planè ratum, planè certum, planè firmum atq; immotū tenet. Breuiter tam certum ac persuasum est Credenti, quicquid è Scripturis de Deo prædicatur, q̄ certum persuasumq; habet, se esse mortalem. Huic fidei opponitur Diacrisis, Rom. 4. Iaco. 1. qua quis dijudicat, num ita sit, num fieri queat, num cæteri quoq; homines id credant, num sapientis sit istud credere, num per magistratus liceat credere, num per propinquos, num exitum se licem res habitura sit et c. Quod uitij uocamus hesitare, uacillare, dubitare, fide infirmari, labascere, &c. Porro fides in omnibus creditibus non æque magna est. Alij alijs firmitus sibi persuaserunt, alijs alijs perseuerantius in credendo perstant, alijs alijs inuictius obdurant. Abrahæ fides incomparabilis est, Quia rem prius inauditam, impossibilem, contra naturam omnem, atq; adeo absurdam credidit, nixus Verbo præcedente.

Zaccharie incredulitas damnatur, quia non potuit contra Naturam credere Deo, qui maior est ut Mundo ita Natura. Considerabat enim suam & uxoris ætatem, ac effæta corpora, non dans gloriã Verbo audito.

Fiducia uero siue Confidentia fortitudo, magnanimitas ac robur illud est, quo se cor pij hominis mirando modo in Deum surrigit, & cuius efficacia in Deo secure recumbit. Fiducia innotuit Deo, nõ aliter ac pastor pedo suo, Vnde & fiduciam & pedum sonat Hebræis Mesean. Alij Mesech, quod est hyposterigma, sustentaculum, fulcimentum. Proinde is recte dicitur Deo fidere, qui huius bonitate ueluti baculo robustus, innotuit, idq; per omnia huius uitæ discrimina. Equidem nihil fiducia supereminetius esse potest, Nisi forte exiguum esse existimes, hominem Deo contra fidem fidere, contra spem sperare, incerta pro certis habere &c. Ascensurus tectum scala ualida

lida confidit. Sessurus item sella firmiore, Sic propemodum Deus
sua potentia, sua dextra, suis suppetiis nos uult confidere. Sed scriptu
ra exemplis efficaciam fiducia potius describamus.

Quarto Reg. 18. Quæ est ista fiducia, qua confidis? Hebræ. Bi
tahon habet. L X X. πεποιθῆσις. Ridetur fiducia quæ in Aegypto
collocabatur, tametsi ab eo, qui & ipse suam in homine mortali fi
duciam ponebat. Vana hæc & fallax fiducia, haud aliter q̄ si quis
arundini incubet, ratus scipionem esse. Apud Iobum cap. 8. eiusmodi
fiducia telis arenearum comparatur. Neesse uero est, irritam fore
fiduciam, hoc uidelicet fracto, in quo erat posita fiducia.

Secundo Paralipome. 14. Super te fiduciam habemus. Hebræic.
Niseanu. L X X. πεποθαιμεν. Quo uel uno loco adparet, quid sit
fiducia, Nempe qua rex cum exercitu Deo constanti animo fi
debat, quòd esset populum in prælio impari seruaturus. Deus hu
ic regi uice multarum legionum fuit. Et o creditu difficillimam uo
cem: Dominus pugnabit pro uobis. In pace quiuis credit ac
fidit, at in arctum contractis copijs credere ac fidere DEO,
quem non uideas, & hominibus diffidere, quos uideas, amplissimi
animi est.

Cap. 16. Et cum fideres in domino, tradidit eos in manus tuas
Lingua, ut paulo ante, habent, et idē quoq; hoc loco repetitur ac com
mendatur regis facinus, à quo tamen degenerasse taxatur, abiecta
quippe fiducia in reges homines, quasi uero illi certiozem opem labo
ranti ferre queant. Nam arduum non esse non potest, inuisibili dei uir
tute fidere, uisibili uero exercitu hominum diffidere. Imò stultū pru
denti mundo uidetur, niti ibi uelle, ubi nulla substantia siue subsistētia
apparet: Sicut Petrus in aquis ceu in terra gradiebatur, ea fiducia
Dei suffultus, Propter istam stultitiam, qualem scilicet fiduciā mun
dus esse

duo esse iudicat, uocatur Hebraeis alio nomine Cefiluth, quod Germani assequuntur quoties dicunt, ein torliche uermeßenheit. Sed ò felices tales stultos, qui toti se Deo fideli concredere, & huius potentia fidere ausint.

Improbatur rex Afa, qui confidebat in arte medica, adeo sibi unius fiduciam Deus uendicat. Lege si libet quæ de fiducia alibi Germanis scripsi.

Psal. 10. In domino confido. Hebr. Hafithi. LXX. *πέποιθα.*
Psal. 24. In te confisus sum. Hebr. Batathbi. LXX. *πέποιθα.* Psal. 56. In te confidit anima mea. Hebr. Hafaiah. LXX. *πέποιθεμ.*
Psal. 117. Melius est confidere in domino. Hebr. Labasoth. Mox in eodem uersu: Quam confidere in princip. Hebr. Mibetoab. LXX. utrobique *πέποιθένα.* Sic passim in Psalterio. Quæ loca omnia excute & probe cognosces, uel ipsa literaturæ cogente, aliud in scripturis esse, Deum credere, aliud Deo fidere. Fatebere opinor ubi rem exacte cognoritis, quam non pure pseudeuangelista doceant, quoties duo hæc temere commiscent ac confundunt.

Proverbior. Qui confidit in diuitijs suis. Hebr. Boteab. LXX. *πέποιθα.* Caterum sicuti sacræ literæ fiduciam in Deo ponendam esse docent, ita contra dedocent fiduciam in non Deo. i. creaturis. Supra eã abstulit à re medica, hic à diuitijs, quod et Paul. 1. Tim. 6. et Iob. cap. 31. et dominus ipse Mar. 10. Psal. 44. aufert fiduciam ab arcu. Iudith. 7. à lanceis & sagittis. Iudic. 20. à manero exercitus. Amos 6. à monte Samaria. i. munimentis extructis. 2. Macha. 12. à firmitate murorū. Psal. 134. ab idolis conflatis et sculptis. Psal. 145 à magistratib. Hier. 17. à quouis homine. Prou. 28. à corde humano &c. Vtramque fiduciã et huius effectū cõpendio perstringit Hieremias, suadens alterã ab altera deterrēs. De priore cap. 39. Eruens liberabo

liberabo te et gladio non cades, sed erit tibi anima tua in salutē, quia
in me habuisti fiduciā, dicit dominus. Hebr. ki batahtha bi. L X X.
ἐπεποιθεῖς. De posteriore cap. 48. pro eo quòd habuisti fiduciā in
munitionibus tuis & in thesauris tuis, tu quoq; capieris. Hebraice
B. tebech. L X X. ἐπεποιθεῖς.

Non opus est, chare Lector, ut per omnes denuo prophetas cursi-
temus inquirendi studio, cum in confesso sit, ubiq; ita reperiri, quem
admodum indicavi paucis.

In Noui Test. libris eodem mō accipitur. Matth. 9. Confide fili.
Ibid. Confide filia. Vtrobq; θέσσει .i. aude mihi fidere, seu fiduciā
animo bonā cōcipe etc. Cap. 27. Confidit in deo. Græcus ἐπέποιθευ.
Mar. 6. & Ioan. 16. Confidite Græ. θέσσειτε. Luc. II. & 18. Con-
fidentes ἐπεποιτόθαε. Eiusdem cap. II. crassissime depinxit significa-
tum fiducia. Arma inquiens in quibus confidebat. Iam qui in armis
confidit, is ubi arma adempta fuerint, merito desperat. Nam armis
pro Deo usus fuerat.

In Paulo nonnunq̄ in alium sensum accipitur, uidelicet, humani-
tus, ut quando ait: Confido de uobis. Confidimus de uobis etc. Gal.
5. 2. Thess. 3. 2. Cor. 7. ἀπερῶν habet. Aliās utitur cōmuni illo πίθειω.
Germanus non male istis in locis reddit: versehen, ut amici amicis
confidunt in re aliqua expediunda. Alioqui in nullo homine habenda
est fiducia Hierē. 17. nec in fratre quidem Hierēmi. 9. Sic alibi
Paul. Multa mihi fiducia erga uos. Itē multa fiducia utimur. i. auda-
culi erga uos sumus, confidimus uos nobis tale ignoturos, Als vuen-
ein gut freund dem andern an seinen bart greiffen thar. Huc perti-
net ἀπερῶν, quam uocē alij aliter interpretatur. Proprie uero signi-
ficat laudatā illam audaciā, qua quis amicū suū exporrecta fronte,
citra uel pudorem uel metum adire audet, fretus nimirū recti consci-
E entia,

entia & amicitie libertate. Quem sensum ex Canonica Ioannis li
quere arbitror.

QVOMODO ACCI piatur Spes.

Quicquid alij opinentur, certiss. ego sum Spem in arcantibus lite
ris pro fiducia accipi, de qua diximus, atq; hoc in utroq; Te
stamento. Id quod non solum contextuum sensus cogit, uerum etiã ue
ritas linguarũ, præsertim hebraicæ. Vbiq; enim potissimum in Psal
mis ponitur aut Hasab aut Batab. LXX. utrunq; reddunt ἐλπόμεναι,
aut ἔλπισα, qua redditiõe motus Latinus interpres passim Spero pro
confido uertit. Tu mi lector de hoc quod dico nihil dubites, Nam res
longe certiss. & testimonijs innumeris munitissima est.

Aliquando Spes suo in significato capitur, nẽpe pro expectatio
ne, qua præstolamur, quod cupientibus nondũ obtigit. Sed quoties itã
capitur, peculiarib. notatur uerbis apud Hebræos, ut lob cap. 17. Im
akaueh, id est, si expectauiero, Græcus ἐὰν ὑπομένω, id est, Si sustinu
ero. Sic Psal. 144. Oculi omniũ in te sperant, Hebr. lesaberu, id est
expectabunt & quasi inhiabunt uidelicet propter escam: quamuis
hoc loco Græcus ἐλπίζουσι habet.

Esaie 40. Qui autem sperant in domino, Hebr. Koue, id est, ex
pectantes, Græcus ὑπομένοντες, i. sustinentes siue sufferentes. Thren.
cap. 3. Sperantibus in eũ, Hebr. Lekoue, id est, expectantibus. Graci,
ὑπομένουσιν. Ibidem, Spes. Hebr. Thikuah, id est, expectatio. Ibidem
usurpatur ihel, quod et ipsum pro præstolari, itã pro sperare, iam pro
expectare & sustinere per scripturas uerti uideo. Hic græ. ὑπομένει.

Hosie item, ubi nos Spera in Deo. Textus hebr. habet, Expecta
Deum cap. 12. Græcus ἐγγυζε, id est, appropinqua. Quod Esai. 38
Sperauimus, Tex. hebr. posui habet. Prouer. 11. Mor tuo impio
nulla

nulla erit spes. Hebr. Thikuab. Græcus, ἔλπις. Cap. 13. Spes quæ differtur. Hebr. Thobeletb à uerbo iyhel. Idem nomen uertit Latinus cap. 10. expectatio, & Thikuab præstolatio cap. 23. Idem rursus, cap. 24. Spes reddit. Reliquos locos ipse adijce, in quibus spes expectationem significat.

In Nouo Test. ad eundem modum accipi animaduerto, ut Lu. 23 Sperabant aliquod signum ab eo, pro expectabant. Item cap. 12. In die qua non sperant. Sic quoq; Matt. 24. Rursus Luc. 6. Nihil inde sperantes. Act. 3. Sperans se aliquid accepturum ab eis, Sic in eodẽ libro cap. 24. Rom. 8. Subiicit eam in spe. Porrò Græcis in isto significatu ἀποκατάδοκία item προσδοκία dicitur, non solum ἔλπις et ὑπομονή. In eodem Test. capitur spes pro fiducia etiam, Exempli gratia. Ioan. 5. Moses in quo uos speratis, Auff den yr euch verlasset. Ephe. 1. Qui ante sperauimus. 2. Corinth. 1. Vt nostra spes sit firma, Sic cap. 3. Rom. 4. Contra spem in spe. 1. Timoth. 5. Spes ret in Deum. Cap. 6. Nec sperent in diuitijs. Eodem pertinet Eccli. 31. Qui non sperauit in pecunia; Hebr. 10. Teneamus spei nostræ confessionem, id est, fidei, sicut 1. Petr. 3. De ea quæ in uobis est spe. Hebraico enim tropo fit, ut sæpe Apostoli spem dicant, sentientes fidem, quæ uocula nobis tritior est. Da lesu ut sana sapiamus.

A M E N.

SCOPVS ECCLESIE asticæ prædicationis.

Qui Christum credis sacro purgate Lauacro :
Cui tua si quadret uita: beatus eris.

LIPSIÆ, NIC. FABER, M. D. XXXV.

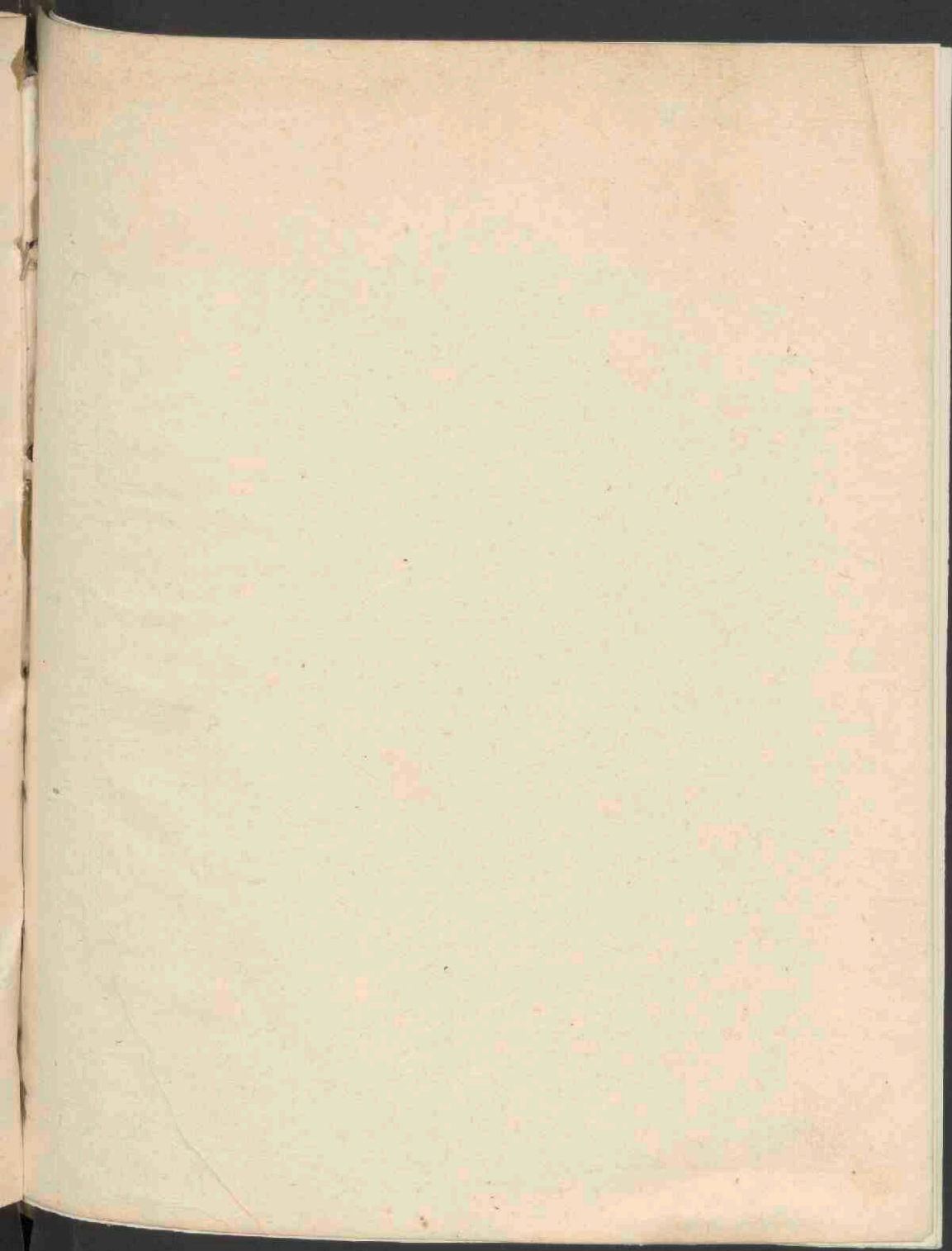
A 15009²³
CCN 32956018

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

SCOPVS ROCCLESIE

Quæ Christiani ex his sacris paginis laudant;
Cuius in quibus mundiciis erit

THEOPH. NIC. FABER. M. D. XXXV.

ligam. b. 7. 1775

